

Drahé malé vodovody

Stát chce zredukovat počet téměř deseti tisíc subjektů hospodařících v tuzemském vodárenství. Menší se mají spojit s většími

Jan Brož
broz@mf.cz

Osmisethlavá Sibřina leží ve Středočeském kraji, přilepená je však těsně k hranicím hlavního města a do centra Prahy to není daleko. V obci funguje škola, fotbalový klub FC Viktoria a Steak pub U Pofika, tedy jako v řadě dalších českých a moravských vesnic. Přesto se Sibřina až donedávna vymykala a disponovala jedním bizarním prvenstvím. Ztráty z místního vodovodu dosahovaly těžko uvěřitelných 82 procent. Jde o nejvyšší údaj, jaký ministerstvo zemědělství v Česku zaznamenalo.

Na veřejný vodovod v Sibřině bylo napojeno jen 140 lidí a cena za nepříliš kvalitní vodu byla hluboko pod celorepublikovým průměrem. Dnes už tam budují vodovod nový, který dodá vodu výrazně více obyvatelům. I cena vodného se pravděpodobně přiblíží ekonomické realitě. Zanedbaných a podfinancovaných malých vodárenských systémů však není v Česku nijak málo a i když 80procentní ztráty představují extrém, případ není zas až tak výjimečný.

Plán: menší k větším

Od 90. let se státu, obcím i soukromým vlastníkům podařilo stlačit ztráty ve vodárenské síti na zhruba 15 procent. To už se blíží úrovni, kdy se ekonomicky nevyplatí do modernizace více investovat. Zároveň jde však o průměr, ve kterém se snadno

ztrácí mnoho z téměř deseti tisíc veřejných i soukromých subjektů hospodařících v tuzemském vodárenství a kanalizacích. Jejich sítě jsou často podfinancované a neudržované. I když ne výhradně, často jde o menší obecní vodovody a kanalizace zásobující jen několik stovek nebo tisíc obyvatel.

Podle náměstka ministra zemědělství Aleše Kendíka tvoří přes 80 procent ve vodárenství fixní náklady, a platí tedy, že čím menší systém, tím větší ekonomická náročnost. Promítnout kompletní náklady související s obnovou infrastruktury do koncové ceny by však znamenalo, že cena vodného a stočného by se stala pro odběratele z malých vesnic neúnosná.

Podle posledních dat ministerstva zemědělství za rok 2016 tak 12,34 procenta trhu pitné vody nevytváří dostatečně

prostředky na obnovu infrastruktury a v systému chybí 456,5 milionu korun. V případě trhu s odpadní vodou je to 16,1 procenta trhu. V rámci stočného by se tak mělo vytvářet přibližně o 758,9 milionu korun více prostředků na obnovu.

Z pohledu ministerstva tak představuje přílišná atomizace trhu vodovodů a kanalizací aktuálně největší problém. Resort proto připravuje plán, jak odvětví více zkoncentrovat a spojit menší provozovatele s většími. „Naší snahou je zaměřit se na menší systémy ve špatném stavu, dát jim dotaci na rekonstrukci a uvedení majetku do pořádku za podmínky, že si seženou někoho, komu svěří svůj majetek a budou fungovat v jednom velkém ekonomickém celku,“ vysvětluje záměr resortu náměstek Kendík.

Kolik peněz by mělo na opravu menší infrastruktury jít ani kdy by mohl program odstartovat, není v tuto chvíli ještě jasné. Zástupci branže nicméně plán vítají s nadšením. „No konečně,“ reaguje ředitel Sdružení odboru vodovodů a kanalizací a bývalý europoslanec Oldřich Vlasák. „V nepořádku to mají hlavně malé společnosti. Když dostaly dotaci, tak jim to pomohlo, ale zase to nechaly zdevastovat. Nemají kvalitní obsluhu, kontakty a tak dále. Kdyby se přičlenily k nějaké větší společnosti, většinou společenství obcí, kterým to spravuje nějaká vodárenská společnost, měly by kvalitní management a neměly by problém se suchem. Je to krok správným směrem,“ kvituje Vlasák.

Démonická dvousložka

Ministerstvo v záměru koncentrovat vodárenský trh nechce jít cestou direktivních nařízení. Tak tomu bylo například v Maďarsku, kde stát stanovil minimální počet lidí napojených na jednoho provozovatele. Kdo podmínku nesplňoval, musel se připojit k většímu. Přesto i další kroky státu ukazují, že lpění na vlastní malé vodovodní společnosti bude stále méně výhodné.

Zákon v současnosti umožňuje provozovatelům účtovat si takzvanou dvousložkovou cenu. Odběratelé v takovém případě neplatí na faktuře pouze za množství odebrané vody, ale i paušální poplatek za připojení k síti. Toho využívají především společnosti hospodařící ve venkovských oblastech, jako jsou jižní Čechy, kde je odběratelů, a tedy i spotřebovaná voda málo, vodovodní síť je však rozsáhlá a náklady na údržbu vysoké.

Pevná složka vodného a stočného je v současnosti limitovaná 15 procenty oprávněných nákladů přiměřeného zisku. Vodárenské společnosti volají po

navýšení podílu. Jde o politicky třaskavé téma. Vzpomeňme na nedávný záměr reformy tarifní struktury u elektřiny, který vypracoval Energetický regulační úřad pod vedením bývalé šéfky Aleny Vitáskové. Ta se záhy stala jeho nejhlasitější kritikou.

Měla k tomu dobrý důvod. Jeho slovenského kolegu Jozefa Holjenčíka stála totiž podobná změna funkci. Navýšení významu pevné složky zdražilo elektřinu chatařům, chalupářům a dalším spotřebitelům s relativně nízkou spotřebou, často

2,4 mil.

lidí zásobují dohromady PVK a SČVK. Dva největší provozovatelé v Česku loni na vodném vybrali 5,4 miliardy korun.

však naddimenzovanými přípojkami. A ti se pochopitelně velmi hlasitě ozvali s námitkou, proč by měli lidé s nízkým odběrem platit za elektřinu více. V Česku tak celá reforma směřovala do koše, byť se energetici shodují, že spíše dříve než později bude nevyhnutelná.

Podobné reakce lze očekávat i u vody. „Na ty, kteří žijí v rodinných domech, dopadne dvousložka velmi významně. Je však otázka, zda když vlastním dům, měl bych platit méně a na mou péči o přípojku a vodovod budou doplácet lidé, kteří bydlí ve velkém paneláku,“ prohlásil na nedávné konferenci o provozu vodovodů a kanalizací v Brně Ondřej Beneš, obchodní ředitel Veolie.

Podíl pevné složky proto stále zůstává na 15 procentech z celkových ekonomických oprávněných nákladů

a přiměřeného zisku, stát přesto udělal vůči velkým vodárenským společnostem první vstřícný krok. Podle aktuálního cenového výměru ministerstva financí může fixní cena u předané vody nově dosahovat až 30 procent oprávněných nákladů. Nejedná se tedy o vodu dodanou konečnému spotřebiteli, ale mezi jednotlivými systémy.

„Jde o případy, kdy obci předává vodu skupinový vodovod či vodárenská soustava, obec má však ještě vlastní zdroj a napojení na hlavní nadřazený systém představuje jen zálohu. To je pro provozovatele velkého systému poměrně nevýhodné, protože to ostatní dotují,“ vysvětluje Kendík.

Podle něj to zdražení vodného pro koncové odběratele nepřinese, jistění se velkým dodavatelem však bude pro obce a další provozovatele malých místních systémů méně výhodné. „Mělo by to vést k tomu, aby se využívaly velké systémy, které jsou náročnější na údržbu, ale například v době sucha fungují. I to je cesta ke koncentraci,“ dodává Aleš Kendík.

Turbulentní léta přicházejí

Tlak na větší koncentraci v odvětví pobíhá tedy z několika stran. Paralelně s tím vládá v čele s premiérem Andrejem Babišem vyhláší boj za zpětné získání kontroly nad provozem vodovodů a kanalizací radnicemi. Podle hlasů z branže jde spíše o hlasitá prohlášení a na vládní úrovni se zatím neudělalo téměř nic. Faktem však je, že provozovatelé postupně pod obce opravdu přecházejí, i když spíše z iniciativy místních samospráv než Babišova kabinetu.

V příštím roce tak převezme za 1,94 miliardy korun od Veolie 50,1 procenta akcií Severočeských vodovodů a kanalizací (SČVK) Severočeská vodárenská společnost, kterou vlastní obce a města Ústeckého a Libereckého kraje. Také Praha chce od Veolie koupit Pražské vodovody a kanalizace (PVK). Letos získala za 1,75 miliardy korun minoritu a na odkup zbylých 51 procent má opci.

PVK a SČVK jsou přitom dva největší provozovatelé v Česku, kteří dohromady zásobují téměř 2,4 milionu lidí a loni na vodném vybrali 5,4 miliardy korun. U kanalizace je to 2,2 milionu lidí a 4,8 miliardy na stočném. Pouze tyto dvě transakce tedy povedou k významným přeskupením poměrů na tuzemském trhu. V pozadí se však schyluje i k dalším majetkovým přesunům směrem k obcím v menším měřítku. S přihlédnutím k popisované snaze o redukcii počtu hráčů a spojování malých s většími čekají české vodovody a kanály hodně turbulentní léta. ●